
Közönséges búzbogár

Blaps lethifera MARSHAM, 1802

Védelmi kategória: Nem szerepel a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) által felállított, a veszélyeztetett fajokat tartalmazó listán. Magyarországon *nem védett*. Európa egyes országaiban, így Nagy-Britanniában, Finnországban és Svédországban özőnfajként tartják nyilván.

A faj életvitele: A talajszinten élő, viszonylag nagy testű, 16–27 mm hosszú, egyszínű fekete gyászbogárfaj. Röpképtelen, a varrat mentén összenőtt szárnyfedőinek vége kihegyesedik, és rövid, farokszerű nyúlványt képez. Az imágókkal szinte egész évben lehet találkozni, melyek leginkább a tavaszi és a nyári hónapokban aktívak, rajzásuk március végétől augusztusig tart. Lisztukachoz hasonló lárvái korhadó növényi részeket fogyasztanak, így pl. a vályogban lévő szalmát. Nappal ritkán kerülnek szem elé, ezt az időszakot rejtekhelyükön, nagyobb kövek alatt, kisémlősjáratokban, róka- és borzvárak üregeiben, míg a települések környékén betondarabok és más tárgyak alatt töltik. Éjszaka aktívak, ilyenkor lomhán, nehézkesen mászkálnak a földön, ha megzavarják őket, meglepően gyorsan elbújnak, vagy „tüzelőállásba” merevedve potrohvégüket az ég felé emelik. Ebben a „fordított fekvőtámaszra” emlékeztető pozícióban testük végéből jellegzetes, erős szagú, kinonvegyületet tartalmazó váladékot bocsátanak ki. A búzbogár váladéka a bőrfelületre kerülve nehezen eltávolítható barna vagy fekete elszíneződést okoz.

Elterjedés és állomány nagyság: A Palearktikumban széles elterjedésű, nagy területen előforduló faj. Hazánkban elsősorban homok- és löszvidékek lakója, így sík és dombvidékeinken egyaránt megtalálható. A természetben elsősorban a homokos helyeken él, de sokkal gyakoribb a falvak, szőlőültetvények, gyümölcsösök, zártkertek közelében, főleg vályogházakban, pincékben, ólakban. Állomány nagyságát Pócsmegyer közelében homoki gyepeken vizsgálták a fogás-jelölés-visszafogás módszerével. A 2005. augusztus elejétől október végéig tartó időszakban 200 példány került elő egy negyedhektáros területről. A vizsgálat során kiderült, hogy a gyepeken sokkal gyakoribb egy másik faj, a pontusi búzbogár, melyet terepen nem lehet teljes bizonyossággal elkülöníteni a közönséges búzbogártól. Ez utóbbiból ugyanabban a kísérletben 839 példányt jelöltek, melyből 86 példányt fogtak vissza legalább egy alkalommal. A közönséges búzbogár állománya erősen lecsökkent, mivel a vályogot már csak elvétve használják építőanyagként. Az állománycsökkenés másik valószínű oka, hogy gyakorlatilag abbamaradt a zöldségek vermezése raktározás céljából. Érdekes összefüggés figyelhető meg a fekete pincefutó és a búzbogárfajok előfordulási gyakorisága között. A fekete pincefutó a búzbogarakra és lárváikra specializálódott ragadozó, mely egész Európában visszaszorult vagy helyenként el is tűnt, ahogy a településeken megszűntek a búzbogár jellegzetes élőhelyei.

Veszélyeztető tényezők: Természetes élőhelyeinek átalakítása, így a homokterületek fásítása, homokbányák nyitása közvetlenül megsemmisíti élőhelyét.

A megőrzés érdekében szükséges és ajánlott tevékenységek: Alapvető a gyepek, elsősorban a homoki gyepek védelme, a gypfeltörések megakadályozása, ahol az lehetséges, ott a szántók visszagyepesítése. Gondoskodni kell a dűlőutak menti szegélyzónák megőrzéséről. Nagyon fontos az invazív akác, bálványfa és ostorfa eltávolítása a szegélyzónákból és más élőhelyeiről is.

A szárnyfedő végének nyúlványa révén a közönséges bűzbogár jól elkülönül a hasonló méretű és szintén fekete bűzbogárfajoktól (© Deli Tamás)

Ezeknek a fajoknak – különösen a gyepeket gyorsan elfoglaló bálványfának – a visszaszorítása a gazdálkodók elemi érdeke is, mivel azok képesek néhány év alatt nagy területen elterjedni. A bálványfa visszaszorítása természetvédelmi szempontból is különösen fontos feladat.

Ajánlott irodalom: KASZAB 1957, MERKL 2003, MERKL & VÍG 2009

BÉRCES SÁNDOR & SZÉL GYÖZŐ